

Марія ВАСИЛЕНКО

курсантка 2-го курсу ННП та ПФНП

Дмитро ТІНІН

викладач кафедри ТСП, майор поліції

ORCID: 0000-0002-8593-1706

Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СУСПІЛЬСТВА ЯК ЦІЛІСНА СКЛАДОВА ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національний гуманітарний простір – це сфера, через яку розвивається і функціонує система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів та образів, які впливають на свідомість людей і таким чином визначають напрями розвитку нації та держави. Тому розвинені країни світу, або ті, хто претендує на таку послідовність, свідомо будують свій гуманітарний простір і захищають його від різноманітних впливів. Її цілісність є запорукою національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності країни. Цей складний духовно-ціннісний комплекс формується через взаємодію освіти, культури, освіти, науки, засобів масової інформації та функцій історичної пам'яті. У цьому просторі розвиваються конкуруючі ідеології, які намагаються вплинути на суспільну свідомість.

Порушення цілісності та повноти національного гуманітарного простору призводить до істотних відмінностей у системах цінностей, у політичних орієнтаціях громадян, у виборі культурно-дозвіллевих та суспільно-політичних джерел інформації, що представляють різні сегменти цього простору. Ці відмінності можуть формувати в масовій свідомості «інший» або «чужий» образ, спроектований на стереотипного мешканця іншого регіону чи члена іншої соціальної групи, що становлять основу для міжрегіональних, міжетнічних і навіть міжрегіональних «цивілізаційних розривів», що зараз спостерігається в окремих районах Донецької та Луганської областей, а також АР Криму.

Відновлення незалежності України створило умови для формування цілісного національного гуманітарного простору. У гуманітарній сфері розпочалися складні та неоднозначні трансформаційні процеси. У більш широкому плані вони характеризувались демонтажем тоталітарної ідеологічної системи, що призвело до загальної кризи традиційної системи культурних цінностей і практик радянського суспільства.

Проте протягом багатьох років політика незалежної Української держави характеризувалася «недооцінкою» гуманітарного чинника націотворення та його безпекового виміру. Зокрема, не виконано проект Концепції гуманітарного розвитку України 2001 р. та Концепції гуманітарного розвитку України 2008 р.,

ряд інших документів гуманітарної політики, розроблених науковцями (у тому числі НІСН) та спеціалістами.

Основна причина такої ситуації полягає в тому, що практично всі українські уряди поєднали гуманітарну сферу із соціальною, - це передусім сфера сенсу, ідеології та цінностей.

Гуманітарний простір включає сфери мистецької, культурно-освітньої, культурно-дозвіллевої діяльності (професійної та приватної), ефірний простір електронних ЗМІ, національний ринок друкованого паперу, видання та розповсюдження книг, іншої продукції та культурно-мистецької служби, а також наука, діяльність структур громадянського суспільства, церковно-державні відносини.

Відсутність цілісності та цілісності гуманітарного простору в сучасних умовах визначає ціннісне та ідеологічне розшарування українського суспільства, поширення сепаратистських настроїв і практик негативно впливає на національну єдність та єдність Української держави. А також становить значну загрозу для Української держави. Послідовна реалізація державної гуманітарної політики, яка ґрунтуватиметься на національних історико-культурних традиціях українського народу, на сучасних соціально-економічних, політичних та соціокультурних реаліях, сприятиме формуванню національної самосвідомості та зміцненню національного самосвідомості суспільства.

На сьогоднішній день ми повинні глибоко усвідомлювати, що реінтеграція постраждалих від зовнішньої агресії територій у гуманітарний та культурний простір України не буде можливою лише силою. Необхідна специфічна інформаційно-системна культурна політика, яка стимулює активний процес соціальної, політичної та інтелектуальної інтеграції населення цих територій в українське суспільство.

Приходячи до висновку потрібно сказати, що цілісність гуманітарного простору держави потребує культурно-комунікативного середовища на національному рівні, що є пріоритетним для функціонування української мови, а також мережі ефективних каналів культурних відносин, які охоплюють все суспільство. У процесі спілкування в єдиному мовно-культурному просторі відбувається національна консолідація і створюється національна ідентичність. Тому національний гуманітарний простір можна визначити як сукупність соціокультурних сфер діяльності, повною мірою здатних задовольнити культурні та мовні потреби громадян України.

---

1. Валевський О.Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження: Моногр. / О.Л. Валевський. – К.: НІСД, 2001. – 240 с.

2. Веймер Д. Аналіз політики: концепції і практика / Д.Веймер, Е.Вайнінг. – К.: Основи, 1998. – 654 с.

3. Горбулін В.П. Засади національної безпеки України: Підручник / Горбулін В.П., Качинський А.Б. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 272 с.

4. Горбулін В.П. Системно-концептуальні стратегії національної безпеки України / В.П.Горбулін, А.Б.Качинський. – К.: ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ", 2007. – 592 с.